

Sivistys- ja hyvinvointipalvelualueen talousarvioesitys 2026 ja taloussuunnitelma vuosille 2027-2029 / Elinikäisen oppimisen ja hyvinvoinnin tulosalue

Palvelualueen palvelusuunnitelma

Sivistys- ja hyvinvointipalvelualueella toimii kaksi lautakuntaa. Sivistyslautakunta ohjaa palvelutuotannossa varhaiskasvatus-, opetuspalveluita sekä sivistyksen hallintoa. Hyvinvointilautakunta ohjaa palvelutuotannossa kirjasto- kansalaisopisto-, nuoriso-, liikunta- ja hyvinvointipalveluita sekä musiikkiopiston ostopalvelua.

Sivistys- ja hyvinvointipalvelualueella edistetään yhdenvertaisesti ja tasa-arvoisesti kuntalaisten varhaiskasvatusta, opetusta, sivistystä, osaamista, vapaa-aikaa ja hyvinvointia. Palvelut on tuotettu asiakaslähtöisesti, taloudellisesti, tehokkaasti ja laadukkaasti urvallisissa toimintaympäristöissä.

Sivistys- ja hyvinvointipalvelut

1000 €	TP 2024	TA 2025	MTA 2025	Enn 2025	TA 2026 ltk	TS 2027	TS 2028	TS 2029
Toimintatuotot	3 350	3 665	3 665	3 439	3 565	3 482	3 500	3 517
Myyntituotot	1 340	1 834	1 834	1 628	1 708	1 725	1 743	1 760
Maksutuotot	941	900	900	980	925	925	925	925
Tuet ja avustukset	995	872	872	772	872	772	772	772
Muut toimintatuotot	74	59	59	59	59	59	60	60
Valmistus omaan käyttöön								
Toimintakulut	-55 536	-58 572	-58 572	-58 411	-60 861	-61 476	-62 352	-63 251
Henkilöstökulut	-28 690	-30 223	-30 223	-30 298	-31 818	-32 243	-32 895	-33 564
Palvelujen ostot	-10 341	-10 135	-10 135	-10 218	-11 008	-11 228	-11 453	-11 682
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-966	-1 071	-1 071	-1 072	-1 070	-1 070	-1 070	-1 070
Avustukset	-2 305	-2 653	-2 653	-2 333	-2 663	-2 663	-2 663	-2 663
Muut toimintakulut	-13 234	-14 491	-14 491	-14 491	-14 302	-14 272	-14 272	-14 272
Toimintakate	-52 187	-54 907	-54 907	-54 972	-57 296	-57 994	-58 853	-59 734
Vuosikate	-52 187	-54 907	-54 907	-54 972	-57 296	-57 994	-58 853	-59 734
Poistot ja arvonalentumiset	-329	-339	-339	-339	-97	-97	-97	-97
Suunnitelman mukaiset poistot	-329	-339	-339	-339	-97	-97	-97	-97
Tilikauden tulos	-52 515	-55 246	-55 246	-55 311	-57 393	-58 091	-58 950	-59 831
Tilikauden ylijäämä/alijäämä	-52 515	-55 246	-55 246	-55 311	-57 393	-58 091	-58 950	-59 831
Toimintakulujen muutos %					4 %	1,0 %	1,4 %	1,4 %
Toimintakatteen muutos %					4 %	1 %	1 %	1 %

Elinikäisen oppimisen ja hyvinvoinnin palvelut

Tulosalueen palveluajatus ja tavoitteet

Elinikäisen oppimisen ja hyvinvoinnin palvelualue edistää ja ylläpitää kuntalaisten hyvinvointia ja terveyttä järjestämällä matalan kynnyksen kansalaisopisto-, kirjasto-, liikunta- ja nuorisopalveluita sekä seniorityötä. Monipuoliset hyvinvointia edistävät palvelut toteutetaan asiakaslähtöisesti ja eri palveluiden yhteistyönä vastaamaan kuntalaisten tarpeita. Laadukkaat hyvinvointia edistävät palvelut ovat kunnan veto- ja pitovoimavoimatekijä. Vuoden 2026 painopisteitä ohjaavat kunnan päivittyvä strategia ja laadinnassa oleva hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma 2026–2029.

Vapaa-aikapalveluiden toiminnan painopiste on kaikenikäisten kuntalaisten hyvinvoinnin edistäminen: lasten ja nuorten kohtaaminen, aikuisväestön liikkumisen edistäminen ja ikäihmisten toimintakyvyn varmistaminen. Vapaa-aikapalveluiden tavoitteena on edistää lasten ja nuorten vaikuttamismahdollisuuksia ja tukea monipuolisia kohtaamisia aikuisten ja lasten ja nuorten välillä.

Harrastamisen kustannukset kasvavat. Niitä tulisi sen sijaan vähentää, laajassa yhteistyössä. Keskeisenä keinona on Harrastamisen Mäntsälän malli vakiinnuttaminen lasten ja nuorten matalan kynnyksen harrastustoiminnan muodoksi. Harrastamisen mallin vakiinnuttamiseksi pyrimme löytämään yhteistyömuotoja paikallisten seurojen ja järjestöjen ja omien palvelujemme kanssa.

Nuorisotyön kohderyhmät lisääntyvät ja ikäluokat laajenevat. Nuorisopalveluiden toiminta kattaa 9–17-vuotiaat lapset ja nuoret sekä 18-29-vuotiaat nuoret aikuiset. Erilaiset nuoruuteen kuuluvat haasteet ilmenevät yhä nuoremmilla, joten nuorisotyössä on tärkeää olla tukemassa tulevia nuoria yhä varhaisemmassa vaiheessa. Tavoitteena on, että perusnuorisotyö kehittyy toiminnallisesti monimuotoiseksi ja nuorisotyön ja koulun yhteistyö laajenee.

Nivelvaiheiden haasteisiin vastataan yhteistyössä toisen asteen koulutuksen, hyvinvointialueen ja työllisyyspalveluiden kanssa. Etsivä nuorisotyö ja starttivalmennus tukevat siirtymiä opinnoista työelämään.

Liikuntapalveluissa vakiinnutetaan matalan kynnyksen liikunta- ja elintapaneuvontaa moniammatillisesti yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa. Harrastamisen Mäntsälän malli – hankkeen osana kehitetään liikuntapalveluiden ja peruskouluikäisten lasten ja nuorten liikunnallista harrastetoimintaa. Eläkeläisten ohjatun vesiliikunnan lisäämistä tarkastellaan kysynnän jatkuvasti kasvaessa.

Kirjasto on aktiivinen kaikenikäisten kuntalaisten monipuolisen lukutaidon, digi- ja kansalaistaitojen, osallisuuden, luotettavan ja ajantasaisen tiedonhankinnan sekä hyvinvoinnin vahvistaja. Kirjasto tarjoaa sisällöltään ja muodoiltaan monipuolisia aineistoja, matalan kynnyksen palveluja, opastusta, kohtaamisia ja tapahtumia kaikille turvallisessa ja avoimessa yhteisessä tilassa ja kirjastoauton avulla. Kirjasto kokeilee uutta, osallistuu myös kirjaston ulkopuolisiin tapahtumiin ja tekee laajaa yhteistyötä kunnan eri toimijoiden ja kumppanikirjastojen kanssa.

Kirjaston tarveselvitys laaditaan ja viedään päätöksentekoon vuoden 2026 aikana teknisen ja elinvoimapalveluiden sekä hyvinvoinnin ja sivistys- ja hyvinvointipalveluiden yhteistyönä. Tarveselvitys toimii perustana kirjaston hankesuunnittelulle ja muulle jatkosuunnittelulle ja -valmistelulle. Nykyisten tilojen, vähentyneen varastotilan ja vaihtuneen henkilöstön myötä kirjastotyön käytäntöjä, palvelutarjontaa ja aineiston sijoittelua tarkastellaan ja kehitetään.

Kansalaisopisto tarjoaa monipuolisia ja erimittaisia kursseja sekä lähi- että verkko-opetuksena. Kansalaisopisto ottaa huomioon paikalliset sivistystarpeet: tarjolla on kursseja sekä lapsille että aikuisille, ja myös maahanmuuttajille. Taiteen perusopetusta on tarjolla lapsille ja aikuisille kuvataiteessa ja aikuisille kädentaidoissa. Tarjolla on myös soveltavia kursseja erityisryhmille. Kansalaisopiston kurssivalikoimassa on lukuvuosittain muutama opintopistekurssi. Vuodelle 2026 on

tavoitteena suunnitella Kapos- eli kansalaistaitokoulutusta, joista saa myös opintopisteitä. Lisäksi kansalaisopistossa on kansalaistaitoihin liittyviä kursseja, jotka tunnistaa muista kursseista Kol:n suunnittelemasta kansalaistaito-logosta.

Kurssivalikoimaa suunnataan ajankohtaisiin, pedagogisesti perusteltuihin aineisiin. Opetusta kehitetään myös lähi- ja etäopetuksen yhdistävänä hybridiopetuksena. Opetuksen digitalisaation edistäminen vaatii uusien taitojen omaksumista niin henkilöstöltä kuin opiskelijoilta. Yhteistyömuotoja kunnan muiden palveluiden (varhaiskasvatus- ja opetuspalvelut, harrastamisen Mäntsälän mallin toteuttaminen, liikuntapalvelut, seniorityö) kanssa kehitetään aktiivisesti. Tavoitteena on lisätä tietoa kansalaisopiston tarjoamista mahdollisuuksista ja saada opiskelijoita ohjautumaan kansalaisopiston palveluiden pariin uusin tavoin. Tavoitteena on tällä tavoin kasvattaa opiskelijamäärää ja saada kursseille riittävästi opiskelijoita.

Seniorityön vakiinnuttaminen kuntaan mahdollistaa ennaltaehkäisevien työmuotojen pitkäjänteisen kehittämisen. Seniorityössä osallistetaan ikäihmisiä toiminnan yhteiseen suunnitteluun ja toteuttamiseen ja vastataan ikäihmisten tarpeisiin. Seniorityö vahvistaa kunnan ennalta ehkäisevää vanhustyötä yhteisessä palveluketjussa. Seniorityön avulla ikääntyneet löytävät heille sopivien palveluiden pariin.

Mäntsälän kunnan hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma 2026-2029 valmistuu hyväksyttäväksi loppuvuodesta 2025. Sen tavoitteiden toteuttamisen seuranta ja yhteistyön tuloksellinen koordinointi ovat hyvinvointipalveluiden työn keskiössä.

Kunnan asukkaiden osallisuuden ja vaikuttamismahdollisuuksien lisääminen ja vahvistaminen lisää Mäntsälän strategian keskeisiä tavoitteita eli kunnan elinvoimaisuutta ja yhteisöllisyyttä. Vuonna 2026 tavoitteena on luoda Mäntsälän kunnan osallisuusmalli asukkaiden ja työntekijöiden kanssa yhteistyössä. Osallisuusmallissa kuvataan Mäntsälän kunnan osallisuustyön tavoitteet, toimintatavat ja lupaukset kuntalaisille. Lisäksi luodaan kunnan työntekijöille yhteiset pelisäännöt, joiden avulla osallisuuden tavoitteisiin pyritään.

Toimintaympäristön muutokset

Syntyvyyden lasku, ikääntyminen ja huoltosuhteen heikkeneminen vaikuttavat kunnan talouteen, palveluihin ja elinvoimaan. Elinikäisen oppimisen ja hyvinvoinnin palveluissa palvelutarve kasvaa, palveluiden rahoitusta tulee vahvistaa ja pätevän henkilöstön saatavuus turvata. Henkilöstön osaamista on kehitettävä väestömuutosten, kuten monikielistymisen ja -kulttuuristumisen, mukaisesti.

Alueellisen ja seudullisen yhteistyön rakenteita on kehitettävä yhdessä hyvinvointialueen ja toisen asteen koulutustoimijoiden kanssa. Työnjaon ja vastuunjaon selkiyttäminen tukee kunnan ennaltaehkäisevää hyvinvointityötä. Kunnan ja alueellisen hyvinvointisuunnitelmien välinen jatkumo on varmistettava.

Liikunnallisen elämäntavan laki (voimaan 8/2026) velvoittaa edistämään lasten ja nuorten liikkumista, mikä vaikuttaa myös elinikäisen oppimisen ja hyvinvoinnin palveluihin.

Sosiaali- ja terveysjärjestöjen valtakunnalliset valtionavustusten leikkaukset ovat heikentäneet järjestöjen toimintamahdollisuuksia. Mäntsälän kunta lisää omia avustusmäärärahojaan 15 000 eurolla järjestöjen pakallistoiminnan vahvistamiseksi.

Taiteen perusopetus keskitetään elinikäisen oppimisen ja hyvinvoinnin tulosalueelle vuoden 2026 alusta. Musiikkiopiston ostopalvelujen (136 598 euroa) siirto tehdään viimeistään käyttösuunnitelman hyväksymisen yhteydessä. Lisäksi selvitetään kunnan kulttuuripalvelujen kokonaisuuden ratkaisut yhdessä hallintopalveluiden kanssa.

Hankkeet

OPH myönsi Mäntsälän kansalaisopistolle 65 000 €, Erityisavustus Vapaan sivistystyön opintoharjoitus- nimistä avustusta. Hankkeen avulla kansalaisopistossa on kaksi maksutonta koko lukuvuoden kestävästä suomen kielen kurssia maahanmuuttajajärjestöille.

Mäntsälän kansalaisopisto on mukana kumppanina OPH:n LaKe- hankkeessa ESTEET NURIN! - Yhdenvertaisuus, esteettömyys ja osallisuus opistoissa. Ylläpitäjä on Kuopion kansalaisopisto.

Vapaa-aika- ja hyvinvointipalveluiden pysyvää, hankerahoitteista toimintaa ovat Starttivalmennus ja Etsivä nuorisotyö. Harrastamisen Mäntsälän malli vakiintuu lasten ja nuorten matalan kynnyksen harrastustoiminnan muodoksi. Liikkuva Mäntsälä -hanke päättyy 31.12.2025. Mahdollisuus hakea jatkorahoitusta avautuu lokakuussa 2025, ja kohderyhmäksi ehdotetaan lapsia ja nuoria.

Kirjasto on mukana opetuspalveluvetoisessa kuntatason lukutaidon toimenpideohjelman luomisessa (hanke).

Riskit tavoitteiden saavuttamisessa

Valtionosuuksien väheneminen uhkaa Mäntsälän kansalaisopiston kurssitarjontaa, opiskelijamääriä ja kurssimaksutuottoja. Tämä edellyttää uusien toimintatapojen ja yhteistyökumppaneiden etsimistä.

Taiteen perusopetuksen lakiuudistus (voimaan 1.1.2027) voi pitkällä aikavälillä vaikuttaa kurssitarjontaan, valtionosuuksiin ja taiteen perusopetuksen järjestämisen mahdollisuuksiin Mäntsälän kansalaisopiston toimialueeseen.

Palveluverkko kaipaavaa tarkastelua: kirjaston tilat, monitoimitalon peruskorjaus ja nuorisotyön tilojen kunto vaativat ratkaisuja kestävästä tulevaisuudesta turvaamiseksi.

Kunnan rahoituksen kohdentaminen pitkäjänteisesti elinikäisen oppimisen ja hyvinvoinnin palveluihin on kriittistä. Leikkaukset vaikuttavat suoraan palveluiden laajuuteen ja laatuun.

Mäntsälän kunta, Sivistys- ja hyvinvointipalvelualue

Heikinkuja 4, 04600 Mäntsälä | puh. (019) 264 5000 | palvelupiste@mantsala.fi | fax (019) 02060 42194

www.mantsala.fi

Osaavan henkilökunnan saatavuus edellyttää tiivistä yhteistyötä henkilöstöpalveluiden kanssa, tavoitteellista osaamisen kehittämistä ja johtamista. Resurssien lisäämisen ohella tarvitaan valmiutta vastata muutoksiin nykyisellä henkilöstöllä.

Toimenpiteitä tavoitteiden saavuttamiseen

Kunnan omien toimijoiden välinen yhteisten hyvinvointi- ja osaamistavoitteiden asettaminen mahdollistaa sujuvien palvelupolkujen syntymistä kuntalaisille. Yhteisen toimintakulttuurin ja yhteisten tavoitteiden avulla resurssien kohdentaminen paranee ja tulee tuloksellisemmaksi. Palvelupolkuajattelun keskiössä on löytää kuntalaisille reittejä mm.

- perusopetuksesta matalan kynnyksen harrastustoiminnan pariin ja myös paikallisten seurojen tarjoamiin harrastuksiin,
- harrastamisen Mäntsälän mallin kautta kansalaisopiston elinikäisen oppimisen pariin,
- harrastamisen Mäntsälän mallin kautta nuoristyon pariin,
- senioriohjausta hyödyntäen seuraa ja toimintaa ikääntyneille kunnan omien tai paikallisten järjestöjen palveluiden parista ja
- varhaiskasvatuksesta, perusopetuksesta ja toisen asteen opinnoista lukutaidon kehittämiseen kirjaston kanssa.

Tehostamme viestintää, jalkautumista ja viestintäalustojen kehittämistä erityisesti lasten, nuorten ja ikääntyneiden tavoittamiseksi.

Tiivistämme yhteistyötä kunnan sisällä sekä kolmannen sektorin ja hyvinvointialueen kanssa. Yhteisten hyvinvointi- ja osaamistavoitteiden asettaminen parantaa resurssien kohdentamista ja tukee sujuvien palvelupolkujen syntymistä.

Vahvistamme toimintakulttuuria luomalla kannustavan työympäristön, jossa esihenkilöt ja työyhteisö tukevat toiveikkuutta ja osallistumista. Parannamme työntekijöiden ja kuntalaisten vaikutusmahdollisuuksia. Lasten ja nuorten vaikuttamismahdollisuuksien tukeminen osana Lapsiystävällinen kunta -työtä on tärkeää.

Vahvistamme eri tulosyksiköiden ja -alueiden välistä koulutusyhteistyötä ja keskinäistä tuntemusta, jotta palvelut toimivat saumattomasti yhdessä.

Hyödynnämme kunnan ja alueellisia hyvinvointisuunnitelmia sekä indikaattoripohjaista vaikuttavuuden arviointia palveluiden kehittämisessä ja tuloksellisuuden mittaamisessa.

Elinikäisen oppimisen ja hyvinvoinnin palvelut

1 000 €	TP 2024	TA 2025	MTA 2025	Enn 2025	TA 2026 ltk	TS 2027	TS 2028	TS 2029
Toimintatuotot	525	647	647	647	647	548	549	551
Toimintakulut	-3 636	-4 090	-4 090	-4 101	-4 171	-4 219	-4 273	-4 327
Toimintakate	-3 111	-3 442	-3 442	-3 454	-3 524	-3 671	-3 723	-3 777
Toimintakulujen muutos %					2 %	1 %	1 %	1 %
Toimintakatteen muutos %					2 %	4 %	1 %	1 %

Mäntsälän kunta, Sivistys- ja hyvinvointipalvelualue

Heikinkuja 4, 04600 Mäntsälä | puh. (019) 264 5000 | palvelupiste@mantsala.fi | fax (019) 02060 42194

www.mantsala.fi

Talousarvioesitys 2026 ja taloussuunnitelma 2027-2029

Sivistys- ja hyvinvointipalvelualue

Elinikäisen oppimisen ja hyvinvoinnin tulosalue

Investoinnit

Investoinnit	TA LTK 2026	TS 2027	TS 2028	TA 2029
Sivistys- ja hyvinvointilautakunta				
Irtain omaisuus				
Tilojen kalustaminen				
Opetussuunnitelman mukainen kalustaminen	-55 000	-55 000	-55 000	-55 000
Opetusvälineistön uudistaminen	-30 000			
Monitoimitalon kuntosali, painoharjoittelulaitteet	-60 000			
Kansalaisopiston opetuskaluston uusiminen	-15 000			
Irtain omaisuus yhteensä	-160 000	-55 000	-55 000	-55 000
Aineeton käyttöomaisuus				
Aineeton käyttöomaisuus yhteensä				
Sivistyslautakunta yhteensä	-160 000	-55 000	-55 000	-55 000
N	-160 000	-55 000	-55 000	-55 000

Hyvinvoinnin ja elinikäisen oppimisen tulosalueen investointiesitykset ovat monitoimitalon kuntosalilaitteiden uusiminen (60 000 €) ja kansalaisopiston opetusvälineistön uusiminen (15 000 €).